

МОНГОЛ УЛС
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

20 19 он 04 дугаар
сарын 12-ны өдөр

Дугаар 197/1968

Улаанбаатар-12
Утас: 260817
Факс: 976-11-310011

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА
Г.ЗАНДАНШАТАР ТАНАА

Ерөнхий сайдын мэдээллийн тухай

Монгол Улсын Ерөнхий сайд У.Хүрэлсүх Улсын Их Хурлын хаврын ээлжит чуулганы 2019 оны 4 дүгээр сарын 19-ний өдрийн нэгдсэн хуралдаанд Ой, хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх ажлын явцын талаар мэдээлэл хийх болсныг үүгээр уламжилж байна.

Монгол Улсын сайд,
Засгийн газрын Хэрэг
эрхлэх газрын дарга

Л.ОЮУН-ЭРДЭНЭ

0000425

ОЙ, ХЭЭРИЙН ТҮЙМРЭЭС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ АЖЛЫН ЯВЦЫН ТАЛААР УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ЧУУЛГАНЫ НЭГДСЭН ХУРАЛДААНД ЕРӨНХИЙ САЙД У.ХҮРЭЛСҮХИЙН ХИЙХ МЭДЭЭЛЭЛ

Жил бүрийн хавар, намрын хуурайшилт, зуны хэт халалт, цаг агаарын аюулт үзэгдэл, хүний буруутай үйл ажиллагааны улмаас ой, хээрийн гал түймрийн нөхцөл байдал хүндэрч, нийгэм, эдийн засагт ихээхэн хэмжээний хохирол учруулсаар байна.

Уур амьсгалын хуурайшилтын нөлөөгөөр манай орны ой, хээрийн экосистемд хамгийн их сөрөг үр дагавар үзүүлж буй ой, хээрийн түймэр гарч, түүнийг шууд дагасан түймрийн эрчим, хэлбэр, хурдаас хамааралтай ойн хортон шавьж мөн олширч байна. Тухайлбал, улсын хэмжээнд гарсан түймэр болон хортон шавьжийн талаарх мэдээллийг бүртгэж эхэлснээс хойшхи тоон үзүүлэлтүүдийг нэгтгэн авч үзвэл жилд дунджаар улсын нийт ойгоор бүрхэгдсэн талбайн 13.4 хүртэл хувь нь түймэрт өртөж, 4.0 хүртэл хувьд нь хөнөөлт шавьж хэт олширч, хөнөөлийн голомтыг үүсгэж байна.

Бидний байгальтай харьцах ёс бус ухамсар, сэтгэлгүй үйлдэл, зохисгүй хэрэглээний үр дүнд байгалийн үзэгдлийн байх ёстой хэм хэмжээ, давтамж алдагдах, ургамал ба амьтны төрөл, зүйлийн тэнцвэр өөрчлөгдөж, тэдгээрээс эхтэй сөрөг үр дагаврын нөлөө гамшгийн хэмжээнд тулж ирлээ. Тухайлбал, сүүлийн 30 жил буюу 1986-2016 оны хооронд 5468 удаагийн түймэрт 11.0 сая га ой, 96.8 сая га бэлчээр шатаж, 345.5 тэрбум төгрөгийн экологийн хохирол буюу жилд дунджаар 170 гаруй удаа түймэр гарч, 11.1 тэрбум төгрөгийн экологийн хохирол учирсан байна.

Олон удаагийн томоохон түймэр давтан гарснаас болж хүний амь нас, өмч хөрөнгө сүйдэхийн зэрэгцээ ой ургамалжилт хөнөөгдөх, голын урсац алдагдах, уулын ойн хөрс элэгдэл, эвдрэлд орох, ой моддын галд тэсвэрлэх чадавх доройтож, ойн шатамхайн зэрэг өндөрсөж байна. Хүнээс үүдэлтэй олон удаа гарч байгаа түймрийн нөлөөгөөр хөрсөн доорх цэвдгийн хайлалт, гэсэлт, дээшлэлт, доошлолтын тухай асуудал хөндөгдөж, ялангуяа Монголын ой, ойт хээр, хээрийн бүс нутгийн хөрсөн доорх мөнх цэвдгийн хэм, хэмжээ өөрчлөгдөж байгааг судлаачид тэмдэглэсээр байна.

Монгол Улсын Засгийн газраас ой, хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах асуудалд онцгой анхаарч, холбогдох бодлого, эрх зүйн хүрээнд тодорхой ажлыг зохион байгуулан ажиллаж байна.

Ой, хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах менежментийн үйл ажиллагааны талаар

1. Ой, хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах тухай хууль, тогтоомж:

Одоогоор Монгол Улсын хэмжээнд ой, хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах, түймэр унтраах тогтвортой менежментийг бий болгох, бүрдүүлэх чиглэлээр Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай (1994), Байгаль орчныг хамгаалах тухай (1995), Ойн тухай (2012), Галын аюулгүй байдлын тухай (2015), Гамшгаас хамгаалах тухай (2017) зэрэг хуулиуд батлагдан хэрэгжиж байна.

Мөн ой, хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах чиглэлээр

дараах журам, жагсаалтыг шинээр болон шинэчлэн боловсруулж, батлуулан хэрэгжүүлж байна. Үүнд:

- “Ой, хээрийн түймрээс учирсан хохирлыг тооцох журам”;
- “Ой, хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх журам”;
- “Сум дүүргийн нутаг дэвсгэрт ой, хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, тэмцэхэд зайлшгүй шаардлагатай багаж хэрэгслийн жагсаалт”;
- “Ой, хээрийн түймрийг унтраах ажилд оролцож буй иргэдийн хувийн хангамжид байх зүйлс, тэдний заавал эзэмших арга техникийн жагсаалт”.

Өнөөдөр манай улсын хэмжээнд 19 аймгийн нутгийг хамарсан 27.9 сая га талбай бүхий 102 газар нутгийг улсын тусгай хамгаалалттай газарт аваад байгаа нь улсын нийт газар нутгийн 17.85 хувийг эзэлж байна.

2. Түймрийн менежментийн бүтэц, зохион байгуулалтын тогтолцоо:

Хуулийн дагуу зарим яам, агентлагуудын бодлого, үйл ажиллагаанд ой, хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах ажлыг зохион байгуулах, хэрэгжүүлэх чиг үүргийн дагуу тэдгээрийн харьяа орон нутгийн байгууллагууд түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах асуудал хариуцсан албан тушаалтан бий болгосноор мэргэжлийн бүтэц бий болж байна.

Ой, хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах ажлыг үр дүнтэй зохион байгуулах, хэрэгжүүлэхэд төрийн байгууллагууд хоорондын уялдаа холбоо, талуудын оролцоог жигд хангах зорилго бүхий түймрээс хамгаалах үндэсний болон орон нутгийн зөвлөлийг улс, аймгийн түвшинд зохион байгуулан ажиллаж байна.

Орон нутгийн байгаль орчны төрийн захиргааны байгууллагын бүтцэд ойн асуудал эрхэлсэн төр, захиргааны байгууллага, нэгжтэй байх шинэ тогтолцоо үүссэн. Энэ хүрээнд Сэлэнгэ, Булган, Дорнод, Завхан, Увс, Өвөрхангай, Архангай, Хэнтий, Сүхбаатар, Хөвсгөл, Төв аймаг болон Улаанбаатар хотод Засаг даргаар ахлуулсан “Ой, хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах” орон нутгийн зөвлөл байгуулагдан ажиллаж байна.

Ойн түймрийн эрсдэл ихтэй нутаг орны хил заагийг шинэчлэн тогтоож, түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах төлөвлөгөөг сум, аймгийн хэмжээнд боловсруулсан. Түймрийн аюулын зэрэг өндөртэй аймаг, сумдууд цаг уурын нөхцөлөөр тогтоосон түймрийн аюулын зэрэглэлд үндэслэн ой, хээрийн түймрийг илрүүлэх, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг зохион байгуулж байна.

Ойн түймрийн аюул, түүний эрсдэлийн зэргийг бууруулах, моддын түймэрт тэсвэрлэх чадавхыг дээшлүүлэх зорилгоор Сэлэнгэ, Хөвсгөл, Булган, Завхан, Архангай, Хэнтий зэрэг аймгуудад ойн арчилгаа, цэвэрлэгээний зориулалтаар “Цэвэр ой”, “Ойн цэвэрлэгээ” хөтөлбөрийг тус тус хэрэгжүүлсэн.

3. Нутгийн иргэдэд түшиглэсэн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах менежмент:

Ойн талбайн норматив, байршлыг шинэчлэн тогтоож, сум дундын 39 ойн ангийг шинээр байгуулсны зэрэгцээ ойн ангиудын түймрээс урьдчилан сэргийлэх чадавхыг сайжруулахад зориулж техник хэрэгсэл, багаж төхөөрөмжийг хуваарилан олгож байна.

Мөн гал түймрийн өндөр эрсдэлтэй хилийн застав, салбар нэгжүүдийн галын аюулаас урьдчилан сэргийлэх чадавхыг бэхжүүлэх зорилгоор түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах зориулалтын багаж, хэрэгслээр хангах ажлыг зохион байгуулж байна.

Орон нутагт иргэдийн өөрсдийн үүсгэл, санаачилгаар байгаль хамгаалах чиглэлээр ажиллах 1639 иргэдийн нөхөрлөл, үүнээс 1281 ойн нөхөрлөл, 531 ойн мэргэжлийн байгууллага улсын хэмжээнд бүртгэгдэж, нийт 3.9 сая га ойг эзэмшин хамгаалж байна.

Ийнхүү орон нутагт ойн анги-ойн нөхөрлөл-ойн мэргэжлийн байгууллага гэсэн гурвалсан бүтэц бий болсноор түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах үйл ажиллагаанд мэргэжлийн болон төрийн үйлчилгээ үзүүлэх зөв тогтолцооны суурь тавигдаж байгаа юм.

4. Ой, хээрийн түймрийн мониторингийн тогтолцоо:

Байгалийн нөөц, баялгийг түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах, шатсан газрын нөхөн сэргээлтийн хяналт-үнэлгээг боловсронгуй болгохын тулд нарийвчилсан суурь судалгааны арга зүйд тулгуурласан мониторингийн тогтолцоог бүрдүүлэх хэрэгтэй. Энэ үүднээс байгалийн нөөц, баялгийг хамгаалах, ашиглах, эзэмших, өмчлөх, нөхөн сэргээх эрхийн зөвшөөрөл олгох системийн төвлөрлийг сааруулж, нутгийн өөрөө удирдах байгууллагуудын эрхийг нэмэгдүүлж байна.

Ой, хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, илрүүлэх, унтраах ажлын шуурхай байдлыг хангах, мэдээлэх, талуудын оролцоог зохицуулах үүрэг бүхий шуурхай зохицуулалтын жижүүрийн албыг түймрийн эрсдэлтэй улиралд тогтмол ажиллуулж байна.

Сансрын хиймэл дагуулын мэдээгээр авсан түймрийн голомт, тархалтын зураг, хуурайшилтын мэдээ болон бусад мэдээллийг хэрэглэгч байгууллагууд тогтмол ашиглаж байна. Сансрын хиймэл дагуулаар авсан мэдээг ашигласнаар түймэр гарч байгаа газар нутгийн координат, салхины чиглэл, явц байдлыг тогтоож, аймаг, сум, орон нутагт нэн даруй мэдэгдсэнээр түймрийг шуурхай унтраах боломж бүрдэж байна.

5. Байгалийн түймрийн мэдээллийн оновчтой, дэлгэрэнгүй сан:

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамнаас түймрийн эрсдэлийн бүсэд орших аймгуудын ой, хээрийн түймрийн эрсдэлийн орон зайн тархалтын зураг болон Монгол орны ой, хээрийн түймрийн аюулын зургийг тус тус боловсруулж, орон нутгийн төрийн болон хувийн аж ахуйн нэгж, байгууллагуудын түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах ажилд дэмжлэг үзүүлж байна.

Түймэр гарахад нөлөөлж буй байгалийн, техникийн, нийгмийн хүчин зүйлсийн тоон үзүүлэлтүүдийг багтаасан олон жилийн мэдээллийн сан, түүний динамик өөрчлөлтийн дүн шинжилгээнд үндэслэн тухайн бүс нутгийн байгалийн нөөц, баялгийг түймрээс хамгаалах менежментийг боловсронгуй болгох үйл ажиллагаа, арга замыг тогтмол тасралтгүй төлөвлөх шаардлага тулгарч байна.

Ой, хээрийн түймрийн өнөөгийн нөхцөл байдлын талаар

Цаг уур, орчны шинжилгээний газраас ирүүлсэн цаг агаарын урьдчилан сэргийлэх мэдээллээр 2019 оны 4 дүгээр сард нийт нутгаар агаарын температур олон жилийн дунджаас 0.5-1.0 градусаар дулаан байх бөгөөд хаврын улиралд нийт нутгаар хуурайшилт өндөр байх төлөвтэй байна. Энэ нь ихэнх нутгаар өвлийн улиралд хур тунадас бага орж, цасан бүрхүүл тогтоогүй, мөн 2 дугаар сарын сүүлийн хагас, 3 дугаар сарын эхэнд олон жилийн дунджаас дулаан байсантай холбоотой.

2019 оны 3 дугаар сарын 5-ны өдрийн байдлаар Сүхбаатар, Дорнод, Хэнтий, Сэлэнгэ аймгийн нутаг, Төв аймгийн хойд, Булган аймгийн өмнөд, Архангай аймгийн зүүн хэсгийн нутаг хуурайшлын дунд зэргийн, харин Хөвсгөл аймгийн нутаг дэвсгэр хуурайшлын бага зэрэгтэй гэсэн ангилалд багтаж байна.

Улсын хэмжээнд сүүлийн 5 жилд нийт 1075 удаагийн ой, хээрийн гал түймэр гарч 0.2 сая га ой, 13.8 сая га хээр, нийт 14.0 сая га талбай түймэрт өртөж, байгаль экологи болон эд материалд 203.2 тэрбум төгрөгийн хохирол учирсан байна.

Дээрх гал түймэрт онцгой байдлын байгууллага, төрийн тусгайлсан чиг үүрэг бүхий байгууллага, төв, орон нутгийн 58133 хүн 6502 автомашин, 1477 мотоцикль, 441 морьтой ажиллаж унтраасан.

Түймрийг унтраах үйл ажиллагааг шуурхай зохион байгуулах, цагийн байдлыг үнэлэх, бие бүрэлдэхүүнийг түймрийн голомтод хүргэх, буцааж авчиргах болон шаардлагатай техник, багаж хэрэгсэл, хүнсний бүтээгдэхүүн яаралтай хүргэх зорилгоор Зэвсэгт хүчний Жанжин штабаас нийт 18 удаа нисдэг тэрэг дайчлан ажилласан.

Ойн тухай хууль болон бусад холбогдох хууль, Улсын онцгой комиссын албан даалгаварт заасны дагуу цагдаагийн байгууллагаас ой, хээрийн гал түймрийн эзэн холбогдогчийг тогтоох хэрэг бүртгэх, мөрдөн шалгах ажлыг зохион байгуулдаг бөгөөд 2018 онд гарсан нийт 77 ой, хээрийн гал түймрээс 68 гал түймрийн мэдээллийг хүлээн авч шалган, 32 гал түймрийн шалтгаан нөхцөлийг тогтоосон байна.

Ой, хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах чиглэлээр авч хэрэгжүүлж буй арга хэмжээний талаар

Улсын онцгой комиссоос ой, хээрийн гал түймрийн аюулаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, гал түймэр унтраах ажиллагаанд хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааг хангах, бүх талуудын оролцоо, хамтын ажиллагааг сайжруулж, ажлын чанар, үр дүнг дээшлүүлэх зорилгоор албан даалгавар гаргаж, холбогдох улсын албад, яам, агентлаг, аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нарт хүргүүлж ажилладаг.

“Ой, хээрийн гал түймрээс урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх зарим арга хэмжээний тухай” Улсын онцгой комиссын 01 тоот албан даалгаврыг 2019 оны 2 дугаар сарын 20-ны өдөр гаргаж, ой, хээрийн гал түймрээс урьдчилан сэргийлэх, унтраах, сургалт сурталчилгаа явуулах, дадлага сургалтыг аймаг, нийслэлийн төрийн болон төрийн бус байгууллага, хуулийн этгээд, иргэдийн оролцоотой зохион байгуулж, гал түймрийн улсын хяналтыг хэрэгжүүлэх, авран хамгаалах,

унтраах ажлыг нэгдсэн удирдлага, бодлого, зохион байгуулалтаар ханган ажиллаж байна.

Монгол Улсын Шадар сайд, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын "Ой, хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах ажлыг эрчимжүүлэх тухай" хамтарсан тушаалаар түймрийн аюулын үнэлгээг харгалзан тухайн аймаг, суманд явуулж буй ойн арга хэмжээ, иргэдийн аялал зугаалга, ой, хээрийн бүсэд зорчих үйл ажиллагааг хориглох, түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах ажлыг шуурхай удирдлагаар хангах үүрэг бүхий жижүүр ажиллуулж байна.

Онцгой байдлын байгууллагын нийт бие бүрэлдэхүүний ой, хээрийн гал түймэр унтраах автомашин, тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгслийн бэлтгэл, бэлэн байдлыг хангуулан, нөхцөл байдал хүндэрсэн үед мэргэжлийн анги, албад, гал түймэртэй тэмцэх сайн дурын хэсэг, нутгийн иргэдийг татан оролцуулах, тэдгээрийг мэргэжлийн удирдлагаар хангах бэлтгэл ажлыг зохион байгуулж байна.

Алслагдсан сум, орон нутагт хүний амь нас, эд хөрөнгө, хүрээлэн буй байгаль орчныг гал түймэр, гамшиг ослын аюулаас авран хамгаалах, хор уршгийг шуурхай арилгах зорилгоор 2017 онд Ховд аймгийн Зэрэг сум, Орхон аймгийн Баян-Өндөр сум, Хөвсгөл аймгийн Алаг-Эрдэнэ сумын Хатгал тосгонд гал түймэр унтраах, аврах анги, Дундговь аймгийн Эрдэнэдалай суманд эрэн хайх аврах салбарыг байгуулан үйл ажиллагааг эхлүүлсэн.

Энэхүү ажлыг эрчимжүүлж 2018 онд Баян-Өлгий аймгийн Цэнгэл сум, Баянхонгор аймгийн Бууцагаан сум, Төв аймгийн Мөнгөнморьт сум, Хөвсгөл аймгийн Цагаан-Уул сум, нийслэлийн Сүхбаатар дүүрэгт тус тус гал түймэр унтраах, аврах анги, Баян-Өлгий аймгийн Дэлүүн сум, Баянхонгор аймгийн Баянговь сум, Төв аймгийн Баян, Лүн сумдад эрэн хайх аврах бүлэг байгуулах шийдвэр гаргаж, үйл ажиллагааг нь 2019 оны 2 дугаар улиралд багтаан эхлүүлэхээр ажиллаж байна.

Улсын Их Хурлаас Галын аюулгүй байдлын тухай хуулийг 2015 онд шинэчлэн баталснаар Монгол Улсад гал түймэртэй тэмцэх сайн дурынхныг ажиллуулах эрх зүйн орчин бүрдсэн. Энэхүү хуулийн хүрээнд:

- 2016 онд Булган, Дархан-Уул, Дундговь, Хөвсгөл аймгийн 9 суманд,
- 2017 онд Архангай, Баян-Өлгий, Булган, Дархан-Уул, Дорнод, Дундговь, Завхан, Орхон, Өвөрхангай, Өмнөговь, Сүхбаатар, Сэлэнгэ, Төв, Хөвсгөл, Хэнтий зэрэг 15 аймгийн 41 сум, нийслэлийн Чингэлтэй дүүрэгт,
- 2018 онд Архангай, Булган, Говь-Алтай, Дорноговь, Завхан, Өвөрхангай, Өмнөговь, Сүхбаатар, Сэлэнгэ, Ховд, Хэнтий зэрэг 11 аймгийн 77 сум, нийслэлийн Сонгинохайрхан дүүрэгт гал түймэртэй тэмцэх сайн дурын хэсэг байгуулсан.

Өнөөдрийн байдлаар Монгол Улсад 21 аймгийн 126 сум, нийслэлийн 2 дүүрэгт нийт 128 сайн дурын хэсэг 3600 гаруй хүний бүрэлдэхүүнтэй байгуулагдсан.

Түймрийн эрсдэл ихтэй аймаг, сумдын захиргааны байгууллагууд түймрийн аюултай улиралд иргэд болон ойн нөхөрлөл, аж ахуйн нэгжтэй гэрээ байгуулан урамшуулалт эргүүл, харуулыг зохион байгуулж байна.

Түймрээс урьдчилан сэргийлэх, эргүүл шалгалтыг эрчимжүүлэх талаар Улсын тусгай хамгаалалттай газар нутгийн захиргаад болон аймаг, нийслэлийн Байгаль орчны газруудад тодорхой үүрэг даалгавар өгч, аймгуудын Байгаль орчны газар дээр жижүүр ажиллуулан, тогтмол цагт утсаар болон цахим шуудангаар мэдээлэл хүлээн авч байна.

Түүнчлэн ой, хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх богино хэмжээний шторк, мэдээлэл, сурталчилгаа бэлтгэн радио, телевиз, хэвлэлээр дамжуулан мэдээлэл сурталчилгааны ажлыг тогтмол зохион байгуулж байна.

Сүүлийн жилүүдэд Монгол-Орос-Хятад улсын хил дагуух бүс нутгаар ой, хээрийн түймэр гарч, зарим тохиолдолд хил дамнан том түймэр болон өргөжин тэлж, гурван улсын хил орчмын байгалийн экологи, эдийн засагт үлэмж хэмжээний хохирол үзүүлж байна.

Улсын хил дамнан гарч буй ой, хээрийн түймэр, ялангуяа хоёр хөршөөс орж ирсэн түймрийн хурд их, эрчим өндөртэй, ихээхэн талбайг хамарсан түймэр олон тохиолдож байгаа тул урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах, унтраахад ихээхэн хүн хүч, техник хэрэгсэл шаардагдах болсон.

Хил орчмын ой, хээрийн гал түймэртэй тэмцэх хүрээнд ОХУ-ын Засгийн газартай 1995 онд байгуулсан "Үйлдвэрийн осол, байгалийн гамшгаас урьдчилан сэргийлэх, түүний хор уршгийг арилгах салбарт хамтран ажиллах тухай" хэлэлцээрийг хэрэгжүүлэх Монгол-Оросын хамтарсан комиссын хуралдаан, БНХАУ-ын Засгийн газартай 1999 онд байгуулсан "Хил орчмын ой, хээрийн гал түймэртэй тэмцэх талаар хамтран ажиллах тухай" хэлэлцээрийн дагуу хоёр орны хамтарсан комиссын уулзалтыг жил бүр зохион байгуулж, хамтран ажиллаж байна.

ОХУ-тай хиллэх Сэлэнгэ, Хэнтий, Дорнод, Увс аймгийн Улсын хилийн шугамын дагуу нийт 10-30 м өргөн, 800 гаруй км урт түймрээс хамгаалах зурвасыг шинээр байгуулсан нь хил дамнан гарах түймрийн эрсдэлийг бууруулахад чухал ач холбогдолтой болсон.

2018 онд ОХУ-тай хиллэх Улсын хилийн дагуу түймрийн эрсдэлийн бүсэд байрлах сум дундын 16 ойн ангийг ой хамгаалах, нөхөн сэргээх зориулалтын автомашин, түймрээс урьдчилан сэргийлэх, унтраах зориулалтын үлээгч аппарат, ус шүршигч, ус зөөвөрлөх сав зэрэг багаж хэрэгслээр хангасан. Мөн Онон-Балж, Хан Хэнтийн Улсын тусгай хамгаалалттай газарт байрлах түймрийн эрсдэл бүхий сумд, зарим хилийн анги, салбаруудыг түймрээс хамгаалах багаж, хэрэгслээр хангах ажлыг зохион байгуулсан.

Ой, хээрийг түймрээс хамгаалах үйл ажиллагааг зохицуулах үндэсний зөвлөлийн хүрээнд гадаадын зарим орнуудаас зөвлөхүүдийг урьж ой, хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах, түймэртэй тэмцэх талаар мэргэжил, арга зүйн зөвлөгөө авсан.

Түүнчлэн Улаанбаатар хотод Дэлхийн түймрийн мониторингийн төвийн салбар болох Төв Азийн түймрийн менежментийн төв байгуулагдан үйл ажиллагаа явуулж байна.

Ой, хээрийн түймэртэй тэмцэх чиглэлээр нийслэлийн өмнө тулгамдаж буй зарим асуудлын талаар

1. Хил залгаа Төв аймгийн сумдаас орж ирж болзошгүй ойн түймрээс урьдчилан сэргийлэх ажлын дагуу ойн түймрийн зурвасыг байгуулсан. Нийслэлийн ногоон бүсийн ойд түймрээс хамгаалах зорилготой шороон зурвасыг Сэлбийн эх, Шаргаморьт зэрэг газарт хийсэн бөгөөд Духын даваанаас Цохиот уул хүртэл 60 м өргөн, 5700 м урт зурвасыг 2002 онд, 60 м өргөн, 1800 м урт зурвасыг 2003 онд, 60 м өргөн, 700 м урт зурвасыг 2004 онд тус тус сэргээсэн.

Үүнээс хойш ойн түймрийн халз зурвасын арчилгааны ажлыг огт хийгээгүй байгаа нь төсвийн хүрэлцээгүй байдалтай холбоотой. Нийслэлийн хэмжээнд ойн сан бүхий газрын дагуух хилийн нийт урт 120 км байгаа боловч үүнээс өнөөдрийн байдлаар 10 орчим км-т ойн зурвасыг байгуулсан. Цаашид үлдсэн талбайд зурвасыг байгуулах шаардлагатай.

2. Гарч буй ой, хээрийн түймрийн 90 гаруй хувь нь хүмүүсийн анхаарал болгоомжгүй үйлдэл, тамхи шүдэнзний галыг бүрэн унтраалгүй хаях, ил задгай гал түлээд хараа хяналтгүй орхих, үнс нурмыг зориулалтын бус саванд эсвэл ил задгай асгах, оч баригчгүй авто тээврийн хэрэгслээр зорчих зэргээс шалтгаалдаг.

Зарим ой хээрийн түймрийн эзэн хариуцагч илэрдэггүй, илэрсэн хэдий ч төлбөрийн чадваргүй, зарим тохиолдолд шууд хохирлыг төлж барагдуулсан хэдий ч экологийн хохирлыг төлөлгүй орхигдуулдаг тохиолдлууд гарч байна.

Түүнчлэн ой хээрийн түймрийн анх гарсан шалтгаан үүслийг сайтар шалган тогтоох, эзэн хариуцагчид хүлээлгэх хариуцлагыг нэмэгдүүлэх, хүлээлгэсэн хариуцлагын талаарх мэдээллийг олон нийтэд нээлттэй зарлаж, иргэдэд болзошгүй аюулаас хэрхэн хохирч болох талаар таниулан мэдээлэх шаардлагатай.

3. Ой, хээрийн түймэр гарах эрсдэл бүхий газруудад түймрийн хяналтын камерыг суурилуулах, зөрчил илрүүлсэн, мэдээлсэн иргэнийг урамшуулах журмыг Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуульд нийцүүлэн яаралтай батлах шаардлагатай. "Ойн цэвэрлэгээ" хөтөлбөрийн цар хүрээг нэмэгдүүлж, ойн санд ихээр хуримтлагдсан хатсан, түймэрт өртсөн, хортонд нэрвэгдсэн ойг цэвэрлэх үйл ажиллагааг эрчимжүүлнэ.

Цаашид авч хэрэгжүүлэх зарим арга хэмжээний талаар

1. Ой, хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх чиглэлээр өмнөх жилүүдийн бодлого, төлөвлөлтийг эргэн нягтлах, төсөв хөрөнгө, хүн хүчийг нэмэгдүүлэх зэргээр жилийн турш түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах, тэмцэх ажлын бэлэн байдлыг хангаж ажиллах;

2. Ой, хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах, түймэртэй тэмцэх асуудлыг зохицуулж байгаа эрх зүйн баримт бичгүүдэд арав гаруй хуулийн этгээдийн оролцоо, эрх үүргийг тусгасан. Орон нутгийн түвшинд бүх шатны Засаг дарга нар болон Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын эрх, үүргийг дээрх хуулиудад тодорхой заасан бөгөөд эдгээр байгууллагууд илүү хариуцлагатай, зохион байгуулалттай ажиллах;

3. Аймаг, сумын Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал, Засаг дарга нар жил бүрийн төсөвт түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах ажилд тусгайлсан төсөв, төлөвлөгөө боловсруулах, батлах, хэрэгжилтэд хяналт тавих зэрэг Ойн тухай хуулийн заалтуудыг хэвшил болгон мөрдөх;

4. Өнөөдрийн байдлаар ой, хээрийн түймрээс байгаль орчинд учирсан хохирлыг тооцож, эзэн холбогдогчийг тогтоон хохирлын төлбөрийг нэхэмжилсэн, төлбөр нь эргээд байгаль орчныг сайжруулах, нөхөн сэргээхэд хэрхэн зарцуулагдсан тухай аймаг, сумын мэдээлэл байхгүй байна. Иймд түймрээс учирсан хохирлыг тооцох, тогтоох ажилд Засаг дарга нар хууль, журамд заасны дагуу эрх, үүргээ биелүүлж ажиллах;

5. Түймэртэй тэмцэх, унтраахад оролцох иргэдийн санаачилга, гал түймэр унтраах сайн дурын хөдөлгөөнийг дэмжиж, шаардлагатай сургалтад хамруулан гэрчилгээ олгох, гэрчилгээтэй сайн дурынхны тоог нэмэгдүүлэх;

6. Ой, хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх сургалт сурталчилгаа, хариуцлагыг сайжруулах хуулийн заалтуудыг хэрэгжүүлэхэд байгууллага хоорондын ажлын уялдааг сайжруулах шаардлагатай. Энэ чиглэлээр түймрийн аюултай үед тогтмол мэдээ солилцож хамтран ажиллах, орон нутгийн түвшинд хамтран хяналт шалгалт хийх ажлыг зохион байгуулах;

7. Ой, хээрийн түймрийн эрсдэлийн бүсэд байрлах ойн нөхөрлөлүүдийг түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах дадлага, туршлагатай болгож, тэднийг галын аюулгүй хувцас, техник хэрэгслээр хангах ажлыг улсын хэмжээнд зохион байгуулах;

8. Гал түймэртэй тэмцэх өндөр бүтээмжтэй техник, хэрэгслээр Онцгой байдлын албадыг хангах, ой, хээрийн түймрийг эрт илрүүлэх, унтраах, түймрийн тархалтыг хянах, шатсан газарт мониторинг хийх үйл ажиллагаанд нисдэг төхөөрөмж, нисдэг тэрэг, хяналтын төхөөрөмжийг ашиглах, агаарын нисэх хүчний хэрэгсэл, хүчийг гамшиг, ослын үед бэлэн байлгах, дайчилгаанд шуурхай татан оролцуулах.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР